

Amsterdam, 5 februari 2025

Ronde tafelgesprek Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming Tweede Kamer

Gerbrich Kuperus – Directeur Veilig Thuis Amsterdam-Amstelland

Meneer M is betrokken bij een fataal steekincident. Groot leed bij de nabestaanden en bij M zelf. M. was al bekend bij Veilig Thuis en een hulpverleningsinstantie in de regio vanwege zijn agressie naar zijn gezin van herkomst (vader, moeder en twee volwassen broers). Na korte betrokkenheid van deze instanties wenst het gezin geen hulp meer omdat zij niet langer bezorgd zijn. Er volgen geen nieuwe Veilig Thuis meldingen. Later komt M vanwege woonoverlast in beeld bij de politie, bij de GGZ, bij justitie en bij het lokaal team. De verschillende signalen komen niet bij elkaar en ook de eerdere zorgen over huiselijk geweld zijn niet bekend.

Het stelsel is failliet

Gezinnen waarin sprake is van huiselijk geweld en/of kindermishandeling krijgen, naast de betrokken reguliere hulpverlening, te maken met Veilig Thuis, de Raad voor de Kinderbescherming en een Gecertificeerde Instelling. Die organisaties hebben ieder voor zich een kleine deelopgave in het geheel. Zij verlenen geen hulp maar beoordelen, nemen meldingen aan, onderzoeken, bereiden rechtspraak voor, monitoren et cetera. Deze enorme versnippering zorgt voor lange doorlooptijden, voor matige rechtsbescherming en voor overlappingen in het werk dat gedaan moet worden. Een nieuw hulptraject begint vaak opnieuw met dezelfde fasen, ondanks onderlinge overdrachten: kennismaken, vertrouwen opbouwen, onderzoeken wat de betrokken instantie denkt te moeten doen, mogelijk een andere partij inzetten voor de benodigde hulp, evaluatie, en naar het volgende hulptraject.

In Nederland verwachten wij van cliënten in heel kwetsbare omstandigheden dat zij meerdere keren hun verhaal doen bij verschillende instanties en dat zij op ieder stationnetje weer netjes achter in de rij aansluiten. Met de personeelskrapte die op steeds meer plekken voelbaar is, wordt deze onwenselijke situatie verder verergerd en duurt het veel te lang voordat er daadwerkelijk hulp start. De inspecties Gezondheidszorg en Jeugd en J&V hebben dit in hun traject; *Kwetsbare kinderen onvoldoende beschermd* keer op keer aangegeven. In haar afrondende rapport *Stand van zaken jeugdbeschermingsketen* van mei 2022 wordt geschetst dat de jeugdbeschermingsketen nog steeds niet voldoet aan de in de wet vastgelegde minimale kwaliteitseisen, ondanks grote inspanningen¹. De inspectie vraagt om die reden in haar Signaalbrief² van 9 september 2022 het Rijk stelselverantwoordelijkheid te nemen.

Houvast

Recent onderzoek levert de volgende inzichten op:

- Kinderen die thuis wonen hebben in actieve periodes gemiddeld twee betrokken hulpverleners en gedurende hun leven zien zij gemiddeld elf hulpverleners (Stichting Het Vergeten Kind, 2020)³.
- Patronen van geweld worden door de huidige aanpak beperkt doorbroken. Onderliggend aan de zorgsignalen van kinderen ligt vaak stress in een gezin over bestaanszekerheid of volwassenproblematiek, terwijl de aanpak van de zorgsignalen vaak via jeugdzorg plaatsvindt (Steketee et al 2020, Verwey Jonker)⁴.
- De stelsel veranderingen in de afgelopen decennia hebben geleid tot een tegengesteld effect dan beoogd was (Stellaard, 2023⁵).
- Steeds als er iets niet werkt wordt er een functionaliteit of organisatie bijgezet in plaats van afgeschaft (van Montfoort, 2024⁶).

¹ [Kwetsbare kinderen nog steeds onvoldoende beschermd | Nieuwsbericht | Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd](#)

² [Signaalbrief toezicht jeugdbeschermingsketen | Brief | Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd](#)

³ [Onderzoek 'Constant nieuwe gezichten, ik crash daarvan'](#)

⁴ [Kwestie van lange adem - Verwey-Jonker Instituut](#)

⁵ [Boemerangbeleid: Over aanhoudende tragiek in passend onderwijs- en jeugdzorgbeleid - Vrije Universiteit Amsterdam](#)

⁶ [De meldfunctie in breder perspectief – rapport door Van Montfoort | Rapport | voor Jeugd & Gezin](#)

Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming biedt perspectief

Het Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming beoogt een gezinsgericht (1), eenvoudig (2), transparant en rechtsbeschermend (3) én een lerende (4) kind- en gezinsbescherming. Langs deze vier waarden is in de afgelopen jaren nieuwe praktijk gemaakt. En er zijn inrichtingskeuzes gemaakt. Het Toekomstscenario zorgt voor drie fundamenten: sterke lokale teams (1), regionale veiligheidsteams (2) en bovenregionale expertiseplatforms (3). Daarmee kunnen we zorgen voor:

- Geen cliënt tussen wal en schip
- Duurzame aanpak van de oorzaken voor huiselijk geweld en kindermishandeling
- Meer mogelijkheden voor maatwerk bij hulpverlenende instanties
- Geen onnodige kosten en geen capaciteitsverlies

Veranderen vanuit de praktijk

In de afgelopen jaren hebben de opdrachtgevers (VWS, J&V en de VNG) instituties en gemeenten uitgenodigd om volgens de waarden van het Toekomstscenario op verschillende plekken in het land nieuwe praktijk te maken. Daarmee is voorkomen dat de verdere inkleuring van het Toekomstscenario een theoretisch verhaal werd dat niet past op de praktijk. Deze nieuwe praktijk wordt door cliënten en betrokken professionals als effectief en waardevol ervaren. Er wordt vaker geacteerd op de onderliggende patronen die leiden tot geweld in plaats van op de incidenten zelf. Zo zou het Regionaal veiligheidsteam betrokken zijn gebleven bij het gezin van M. De expertise over de specifieke vormen van geweld (tussen de broers en in combinatie met GGZ-problematiek) zou door het expertiseplatform toegevoegd zijn aan de uitvoeringspraktijk. Daarmee kon gewerkt worden aan duurzame veiligheid.

Het werken in de proeftuin heeft ook laten zien dat er een structuur- en wetswijziging nodig is om informatie te kunnen delen, om te zorgen dat het mogelijk is dat professionals binnen een Regionaal Veiligheidsteam zo nodig bevoegdheden kunnen inzetten, om een beschermings- en een jeugdreclasseringsmaatregel uit te kunnen voeren, om beter maatwerk te kunnen leveren. Binnen de structuren en wetgeving van het huidige stelsel heeft de nieuwe praktijk geen kans van slagen.

Waarden gedreven sturen helpt enorm

Om ervoor te zorgen dat de structuur- en wetswijziging niet leiden tot een periode waarin organisaties naar binnen keren en gezinnen uit het oog verliezen, is het belangrijk om de waarden van het Toekomstscenario nu al centraal te stellen in de sturing. Deze bieden houvast voor de uitvoering van het werk én voor de komende transformatieperiode:

- Gezinsgericht: zorg dat professionals en bestuurders van uitvoeringsorganisatie gericht zijn op het organiseren van maatwerk voor gezinnen. Schrijf bijvoorbeeld geen processen en doorlooptijden voor maar monitor wel de cliënt- en medewerkerstevredenheid.
- Eenvoud: het stelsel is zo complex en er zijn voortdurend prikkels om het complexer te maken (denk aan behoefte aan meldpunten voor specifieke problemen (bijvoorbeeld intiem terreur), verzoek om één ingang (bijvoorbeeld voor seksueel geweld), et cetera. Stuur stevig op eenvoud. Houd vast aan de simpele inrichting in het Toekomstscenario.
- Stuur op transparantie en rechtsbescherming: geef opdracht om met voorstellen te komen voor betere rechtsbescherming. Dit bevordert de betrouwbaarheid van de overheid en dat is hard nodig om de onveiligheid in gezinnen te stoppen.
- Stimuleer een lerend stelsel. Resultaten binnen het sociaal domein zijn niet afdwingbaar. Het leveren van kwaliteit en toegevoegde waarde wel. Zorg dat we daar verantwoording over afleggen en dat we met en van elkaar leren.

Oproep aan de Tweede Kamer:

- Bespoedig structuur- en wetswijziging en maak hiervoor capaciteit en middelen vrij.
- Bied ruimte aan de uitvoering om te kunnen anticiperen op de veranderende wetgeving.
- Stuur vanaf vandaag stevig op de waarden van het Toekomstscenario.